

Xây dựng mô hình trường học hạnh phúc

□ PHAN TRỌNG ĐÔNG*

1. Đặt vấn đề

Mỗi một người đều khao khát có được hạnh phúc, như triết gia Aristotle đã nói: “Hạnh phúc là ý nghĩa và mục đích của cuộc sống, toàn bộ mục đích và sự kết thúc của sự tồn tại của con người” (Crisp, 2000). Con đường ngắn nhất để tích lũy kinh nghiệm làm nên hạnh phúc chính là trường học. Muốn vậy, hệ thống giáo dục cũng cần có những thay đổi, trong đó cần có sự thừa nhận khác biệt về đạo đức, tác phong, hành vi, trí tuệ, sức mạnh và

tài năng của người học. Để từ đó người giáo viên biết cách khai thác và phát huy sức mạnh của trí thông minh, lòng dũng cảm, sự quyết tâm, đạo đức, và lương tâm, làm cho mỗi hành động từ học tập đến lao động trở nên tươi đẹp, hoàn mỹ mà người học cảm thấy hạnh phúc. Như vậy, thúc đẩy hạnh phúc và hạnh phúc của người học ở trường học không có nghĩa là việc học tập trở nên dễ dàng hơn hoặc đòi hỏi ít nỗ lực hơn, mà là những cách tiếp cận như vậy có thể giúp thúc đẩy tình yêu học tập thực sự của

* Hiệu trưởng trường THPT Diên Châu 3

chính nó.

Tại Việt Nam từ năm học 2018-2019, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã khởi động dự án xây dựng “Trường học hạnh phúc” và đã được các cơ sở nhà trường hưởng ứng. Tuy nhiên, đến nay chưa có một mô hình “Trường học hạnh phúc” thật sự rõ nét, đó là một khó khăn cho các nhà quản lý giáo dục khi thực hiện. Với trải nghiệm thực tế và hiểu biết khiêm tốn của bản thân, tôi xin đề xuất “*Xây dựng mô hình trường học hạnh phúc*”.

2. Trường học hạnh phúc

Khái niệm trường học hạnh phúc bắt nguồn từ nhiệm vụ của UNESCO là thúc đẩy hòa bình thông qua giáo dục, và đặc biệt từ hai trong bốn trụ cột của việc học: Học cách sống cùng nhau và học cách trưởng thành. Mặc dù học cách sống cùng nhau bao gồm các phẩm chất chủ yếu dựa trên các mối quan hệ, sự đồng cảm, khoan dung, tôn trọng sự đa dạng, giao tiếp và tinh thần đồng đội (UNESCO, 2014); Học tập để trưởng thành những phẩm chất xuất phát từ bên trong con người, như sáng tạo, tư duy phê phán, tự thúc đẩy, kiên trì và lạc quan (Faure et. al., 1972). UNESCO đã đưa ra 10 tiêu chí xây dựng trường học hạnh phúc: Tinh bạn và các mối quan hệ trong cộng đồng trường học; Thái độ và phẩm chất tích cực của giáo viên; Tôn trọng sự đa dạng và khác biệt; Những giá trị và sự thực hành mang tính tích cực và hợp tác; Điều kiện lao động và sức khỏe toàn diện cho giáo viên; Kỹ năng và khả năng của giáo viên; Làm việc nhóm và tinh thần hợp tác. Học tập theo nhóm giữa học sinh và giáo viên; Sức khỏe tinh thần và quản lý; Môi trường học tập ấm áp và thân thiện; Môi trường an toàn, không có bắt nạt học đường và kỷ luật tích cực.

Hiện nay, nhận xét, đánh giá việc học tập được xem trọng hơn là việc xếp loại kết quả

học tập. Đây là việc làm khó khăn hơn nhưng giá trị nó mang lại thì rất có ý nghĩa với người học, tạo tâm lý tốt hơn, khi việc nhận xét, đánh giá vì sự tiến bộ của người học đã tạo động lực học tập tích cực. Muốn vậy, các nhà trường, các giáo viên phải hạn chế việc giảng dạy theo kiểu chỉ truyền thụ kiến thức và kiểm tra kiến thức theo chuẩn quy định, thay vào đó là việc nhận xét, đánh giá tạo nên động lực học tập cho học sinh. Hơn nữa, bằng cách khai thác tiềm năng của giáo dục để nâng cao hạnh phúc của người học, người học sẽ được trang bị tốt hơn và có động lực để đóng góp cho xã hội hòa bình hơn, công bằng hơn, bền vững hơn và cuối cùng là hạnh phúc hơn. Hơn bao giờ hết, điều này báo hiệu sự cần thiết của các trường học để trở thành những nơi hạnh phúc hơn.

“Trường học hạnh phúc” có thể hiểu là nơi không có *bạo lực học đường*, không có hành vi vi phạm đạo đức nhà giáo, không có những hành xử xúc phạm danh dự, nhân phẩm, thân thể nhà giáo và học sinh. “Trường học hạnh phúc” là nơi thầy cô và học sinh vui sống trong sẻ chia, cảm thông và yêu thương nhau. Đồng thời, nơi đó cũng là mái nhà chung mà mỗi ngày giáo viên và học sinh đến trường là một niềm hạnh phúc.

3. Một số giải pháp xây dựng mô hình trường học hạnh phúc

3.1. Xây dựng mô hình lớp học hạnh phúc

Lớp học hạnh phúc là nơi học sinh thật sự muốn đến để học, để trải nghiệm và để được thể hiện bản thân. Lớp học hạnh phúc tạo nên sự hứng thú cho học sinh lẫn giáo viên, giúp học sinh tích lũy kiến thức qua hoạt động trải nghiệm, duy trì cảm xúc tích cực... Khác với lớp học truyền thống, lớp học hạnh phúc không áp đặt phát triển theo khuôn mẫu mà đóng vai trò định hướng để học sinh được làm những gì mình yêu thích và say mê. Ở đó, học sinh không

học theo kiểu nhồi nhét mà được học những gì có ý nghĩa với chúng, được khơi gợi niềm đam mê và yêu thích khám phá, tìm tòi và sáng tạo. Các môn học được biến hóa thành bài học thú vị qua nhiều hình thức khác nhau.

Tôn trọng cảm xúc và sự khác biệt là một trong những yếu tố tạo nên lớp học hạnh phúc. Bởi dù ở lứa tuổi nào, học sinh cũng có những hi vọng á ố như người lớn. Không nên nghĩ rằng đi học là một ưu đãi và các em phải tự bằng lòng với điều mà mình nhận được. Học sinh sẽ yêu thích việc đến trường nếu như ở đó các em được lên tiếng và được lắng nghe một cách đầy tôn trọng. Thay vì la mắng, dọa dẫm, hãy chấp nhận sự sai lầm của học sinh, được nói ra cảm xúc của mình trong môi trường học đường. Điều đó sẽ giúp học sinh tiếp thu tốt hơn, tự tin và hòa đồng hơn. Từ đó, rèn luyện ý thức và khả năng tập trung từ chính nhận thức của bản thân mình.

Nhìn chung, lớp học hạnh phúc là nơi giúp giáo viên và học sinh hình thành cũng như duy trì các trạng thái cảm xúc tích cực. Mỗi lớp học hạnh phúc sẽ tạo nên một môi trường học đường mà ai tham gia cũng cảm thấy hạnh phúc. Được tham gia vào các lớp học hạnh phúc sẽ giúp mỗi cá nhân thiết lập được tình cảm lành mạnh, góp phần phát triển nhân cách tốt đẹp. Để trẻ được trải nghiệm lớp học hạnh phúc, để trẻ cảm thấy yêu thích việc đến trường, phụ huynh cần dành thời gian để tìm hiểu về các mô hình trường học được xây dựng theo định nghĩa mới về “lớp học hạnh phúc”.

Mỗi lớp học hạnh phúc cần một không gian học tập ở đó học sinh cảm giác tâm lý thoải mái. Trong từng thiết kế, cần chú trọng để mang đến cho các em không gian học tập thân thiện và gần gũi với thiên nhiên. Từng khuôn viên đều được thiết kế các “góc xanh” giúp giáo viên và học sinh thư giãn ngay chính

những giờ học căng thẳng.

3.2. Xây dựng cảnh quan vì một trường học hạnh phúc

Đối với trường học hạnh phúc, cảm nhận ban đầu khi đến trường có không gian học tập và vui chơi cởi mở và xanh hơn để nâng cao hạnh phúc cho người học. Ở đó cảnh quan ngoài cổng trường, hệ thống tường rào, nhà học, sân chơi, lớp học, công trình vệ sinh, bãi tập là một tổng thể cấu trúc hài hòa, vừa đẹp mắt, vừa nghệ thuật, an toàn, hợp lý. Với một cảnh quan xanh, sạch, đẹp, hài hòa sẽ làm cho học sinh, giáo viên thêm yêu trường lớp, mà cảm xúc hạnh phúc được nuôi dưỡng.

Để kiến tạo cảnh quan trường học hạnh phúc trong điều kiện cơ sở vật chất hiện có, đòi hỏi nhà trường phải đặc biệt chú trọng yếu tố đầu tiên là an toàn, tiếp theo là cấu trúc hợp lý. Muốn vậy nhà trường phải thực hiện việc xây dựng quy hoạch tổng thể nhà trường, tăng cường việc tạo dựng không gian xanh, sạch, đẹp với bố cục hài hòa.

Trên cơ sở quy hoạch tổng thể cấu trúc, nhà trường tiến hành bố trí sắp đặt hệ thống bồn hoa cây cảnh, kiến tạo khuôn viên, chú ý việc trồng, chăm sóc cây xanh, cây hoa, cây cảnh tạo cảnh quan xanh tươi, với sắc màu rực rỡ.

Tùy vào hệ thống nhà học, các kiến trúc, nhà trường bố trí sắp xếp hệ thống pano, áp phích, bảng tin thật hợp lý. Trong điều kiện cho phép tiến hành vẽ các bức tranh nghệ thuật mang giá trị giáo dục và thẩm mỹ cao. Hệ thống nhà học, công trình kiến trúc cần phải chú ý ngay cả màu sơn, thiết kế, vvv....

Tranh thủ khai thác nguồn lực tài chính của địa phương, tranh thủ nguồn tài trợ của các đoàn thể, tổ chức xã hội, các doanh nghiệp và cá nhân trên địa bàn nhằm tăng cường cơ sở vật chất, bổ sung, làm mới cảnh quan nhà trường.

3.3. Xây dựng môi trường sư phạm hạnh phúc

Môi trường sư phạm hạnh phúc là điều kiện, cũng như công cụ nghề nghiệp cơ bản để người dạy và người học hoàn thành nhiệm vụ giảng dạy và học tập của mình. Không chỉ dừng lại ở đối tượng người dạy và người học, các thành viên khác trong nhà trường cũng cần có một môi trường sư phạm hạnh phúc để thực hiện tốt trách nhiệm nghề nghiệp của mình. Vậy xây dựng và phát triển một môi trường sư phạm hạnh phúc trong đó hướng đến “trường học hạnh phúc” sẽ giúp nhà trường đẩy lùi được những yếu tố không tích cực, phát triển những giá trị tốt đẹp của từng cá nhân trong nhà trường.

Môi trường sư phạm hạnh phúc phải xây dựng thật an toàn, trong lành, thân thiện, văn hóa. An toàn, trong lành thể hiện sự yên tâm, cảm giác bình yên, không lo lắng, không sợ hãi, được tự do thể hiện chính kiến bản thân. Thân thiện, văn hóa thể hiện qua hành động, cử chỉ, ngôn ngữ giao tiếp hàng ngày của các thành viên trong nhà trường.

Môi trường sư phạm hạnh phúc là ý thức của các thành viên khi thực hiện các quy định, quy tắc ứng xử do nhà trường đề ra được tập thể các thành viên thống nhất thực hiện.

Môi trường sư phạm hạnh phúc là môi trường học tập an toàn, kỷ luật và công bằng.

Môi trường sư phạm hạnh phúc là mọi thành viên trong nhà trường được trao quyền, được khuyến khích chia sẻ, hợp tác và phát triển bản thân. Người dạy, người học và các thành viên khác trong nhà trường sẽ cùng nhau học tập, đóng góp ý kiến và khẳng định bản thân qua sự phát triển của từng cá nhân.

3.4. Phát huy các giá trị trường học thân thiện làm nền tảng xây dựng trường học hạnh phúc

Phong trào thi đua “Xây dựng trường học thân thiện, học sinh tích cực” được phát động nhằm “thiết lập lại môi trường sư phạm với 6 đặc trưng là trật tự kỷ cương, trung thực, khách quan, công bằng, tình thương và khuyến khích sáng tạo, hiệu quả”. Đây là nội dung có tính chất nền tảng nhằm hướng tới xây dựng trường học hạnh phúc. Tác dụng tích cực của các giá trị trường học thân thiện là xây dựng nhân cách cho người học, tạo lối sống lành mạnh, hiền hòa, nhân ái. Hơn nữa nó nhằm huy động sức mạnh của toàn bộ xã hội để không chỉ tạo ra bầu không khí hay môi trường giáo dục thân thiện, hiệu quả, xanh, sạch, đẹp, an toàn mà còn nhằm hình thành văn hóa hay cách ứng xử tích cực, suy nghĩ sáng tạo, tự tin cho người học, đặc biệt tạo niềm vui, hạnh phúc cho người dạy, người học.

Trường học hạnh phúc đòi hỏi học sinh phải có chuẩn mực đạo đức tốt, nhân cách tốt, có lối sống lành mạnh, thân thiện, nhân ái. Các hiện tượng bạo lực phải được phát hiện sớm để ngăn ngừa, hạn chế. Chính vì thế hoạt động khảo sát, đánh giá đạo đức của học sinh vào mỗi năm học là việc làm cần thiết để nhà trường có những kế hoạch giáo dục đạo đức cho học sinh. Xây dựng nếp sống văn hóa là một trong những hoạt động quan trọng nhằm xây dựng giải pháp giáo dục đạo đức cho học sinh.

Lập kế hoạch xây dựng văn hóa trong học tập và rèn luyện cho học sinh nhằm hướng đến trường học hạnh phúc, vì sự phát triển toàn diện của học sinh.

Thực hiện các hoạt động giáo dục ý thức và trách nhiệm đối việc xây dựng trường học hạnh phúc. Đó là: xây dựng ý thức giữ gìn trường lớp khang trang, sạch đẹp, tạo một môi trường học tập thoáng đãng, mang lại bầu không khí dễ chịu. Xây dựng lối ứng xử, giao tiếp có văn hóa giữa học sinh với thầy cô, giữa

học sinh với học sinh, có thể nói, lối ứng xử, giao tiếp của một người là biểu hiện rõ nhất về nhân cách văn hóa của người ấy, bên cạnh việc giáo dục tri thức khoa học, thì việc xây dựng lối ứng xử, giao tiếp có văn hóa trong học sinh là một việc vô cùng quan trọng.

3.5. Vận dụng sáng tạo quy tắc ứng xử văn hóa nhà trường làm nền tảng cho các hành vi ứng xử tạo môi trường hạnh phúc trong trường học

Trên cơ sở hướng dẫn tại các văn bản của ngành, nhà trường xây dựng quy tắc ứng xử văn hóa nhà trường làm cơ sở chỉ đạo, tổ chức thực hiện xây dựng môi trường sư phạm an toàn, lành mạnh, văn minh, văn hóa, thân thiện, hạnh phúc. Đây là biện pháp nhằm tác động vào những điều kiện trực tiếp, quy trình cụ thể cho các hành vi ứng xử nhằm tạo an toàn, lành mạnh hóa môi trường học tập. Để đạt hiệu quả cao khi thực hiện biện pháp này, cần lưu ý:

Sự hợp lý trong việc sắp xếp các quy tắc quy định, yêu cầu các đối tượng phải thực hiện. Sự bao quát trong các nội dung, sự đa dạng trong các chế tài (bao gồm khen thưởng - kỷ luật, biểu dương - phê phán, giáo dục - hành chính...) và sự cân đối trong các phần của quy định để tạo ra sự đồng thuận, sự thống nhất, đồng bộ trong quá trình giáo dục và đánh giá hiệu quả của giá trị truyền thống văn hóa nhà trường mang lại.

Bảo đảm tính chuẩn mực của các tiêu chí về giá trị văn hóa nhà trường ở trường THPT. Việc đưa ra các tiêu chí trong quy tắc ứng xử văn hóa đòi hỏi phải có sự nghiên cứu kỹ lưỡng điều kiện thực tế của nhà trường ở nhiều khía cạnh khác nhau. Tính chuẩn mực sẽ tạo cơ sở khoa học cho việc áp dụng thành công các tiêu chí vào công tác đánh

giá, bình xét các danh hiệu đảm bảo sự công minh, dân chủ cho các chủ thể, đối tượng có thành tích trong quá trình xây dựng, thực hiện văn hóa nhà trường.

Xây dựng các quy tắc ứng xử văn hóa nhà trường để điều chỉnh nhận thức của học sinh, hình thành nên những chuẩn mực về văn hoá đạo đức phù hợp với lứa tuổi học sinh. Kết hợp với các nội quy, quy chế của học sinh do Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành để soạn thảo ra quy tắc ứng xử cho phù hợp với điều kiện học tập sinh hoạt và đặc thù của nhà trường.

3.6. Kết quả khảo sát thực tiễn xây dựng mô hình trường học hạnh phúc

Trên cơ sở thực tiễn nhà trường, tác giả đã tiến hành khảo sát lấy ý kiến về tính cần thiết và mức độ khả thi xây dựng mô hình trường học hạnh phúc ở một số trường THPT với tổng số phiếu là 1.587 (từ giáo viên 135 người và học sinh 1.452 người).

Nội dung 1: Mức độ cần thiết của việc xây dựng trường học hạnh phúc trong bối cảnh hiện nay.

Đối tượng	Mức độ	Rất cần thiết	Cần thiết	Bình thường	Không cần thiết
Cán bộ, giáo viên, nhân viên	Số lượng	78	55	2.00	0.00
	Tỷ lệ %	57,8	40,7	1.5	0.00
Học sinh	Số lượng	1051	354	41	6
	Tỷ lệ %	72,4	24,4	2,8	0.4

* Nhận xét

Qua bảng số liệu cho thấy học sinh và giáo viên được hỏi đồng ý từ mức cần thiết đến rất cần thiết xây dựng mô hình trường học hạnh phúc trong bối cảnh hiện nay chiếm đa

số. Như vậy việc xây dựng mô hình trường học hạnh phúc là cần thiết, phù hợp với xu thế trong bối cảnh hiện nay.

Nội dung 2: Trách nhiệm xây dựng trường học hạnh phúc

Đối tượng		CBQL	GV, NV	Học sinh	Phụ huynh	Tất cả
CB, GV, NV	Số lượng	1	0.0	0.0	0.0	134
	Tỷ lệ %	0.7	0.0	0.0	0.0	99,3
Học sinh	Số lượng	99	38	50	38	1361
	Tỷ lệ %	6.8	2.6	3.4	2.6	93.7

* Nhận xét

Qua bảng số liệu cho thấy học sinh và giáo viên được hỏi đồng ý từ mức cần thiết đến rất cần thiết chiếm tỷ lệ đa số xác định trách nhiệm xây dựng mô hình trường học hạnh phúc là của tất cả các thành viên trong nhà trường.

Nội dung 3: Các yếu tố đáp ứng điều kiện trường học hạnh phúc

Nội dung	CB, GV, NV đồng ý		Học sinh đồng ý	
	SL	Tỷ lệ %	SL	Tỷ lệ %
Cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học	9	6.7	107	7.4
Cảnh quan nhà trường	8	5.9	61	4.2
Môi trường sư phạm	12	8.9	100	6.9
Giá trị tinh thần	14	10.4	133	9.2
Kết quả học tập	11	8.1	56	3.9
Kết quả rèn luyện đạo đức	10	7.4	66	4.5
Tất cả	121	89.6	129	88.8

* Nhận xét

Qua bảng số liệu cho thấy học sinh và giáo viên được hỏi đồng ý từ mức cần thiết đến rất cần thiết chiếm tỷ lệ đa số xác nhận khi xây dựng trường học hạnh phúc cần chú ý đến tất cả các yếu tố cấu thành.

4. Kết luận

Khi xây dựng trường học hạnh phúc, trước tiên phải xác định “các thành tố cấu thành trường học hạnh phúc”, bao gồm: cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên, học sinh và phụ huynh; các điều kiện đảm bảo của trường học hạnh phúc là: cơ sở vật chất, trang

thiết bị dạy học và cảnh quan nhà trường; các giá trị của trường học hạnh phúc là: bầu không khí trong nhà trường, văn hóa quản lý, văn hóa giảng dạy, văn hóa học tập của học sinh, văn hóa ứng xử, môi trường sư phạm.

Xây dựng mô hình trường học hạnh phúc là một tập hợp các giải pháp trong một hệ thống đa dạng, phong phú và phức tạp. Vì vậy giữa các giải pháp luôn có mối quan hệ, tác động, hỗ trợ qua lại lẫn nhau. Để phát huy tối đa hiệu quả của các giải pháp, không thể tách rời từng giải pháp mà phải sử dụng chúng đồng bộ để sao cho mỗi giải pháp trở thành một mắt xích quan trọng trong chuỗi hoạt động quản lý nhằm đạt được mục tiêu chung. Nhìn một cách tổng thể xây dựng mô hình trường học hạnh phúc được thiết kế theo một quy trình quản lý hoạt động trong nhà trường. Các giải pháp đã được đề xuất với mục đích hình thành ý thức xây dựng mô hình trường học hạnh phúc trong cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên, học sinh trong nhà trường nhằm hướng đến chất lượng đào tạo toàn diện.

Muốn xây dựng trường học hạnh phúc, tôi

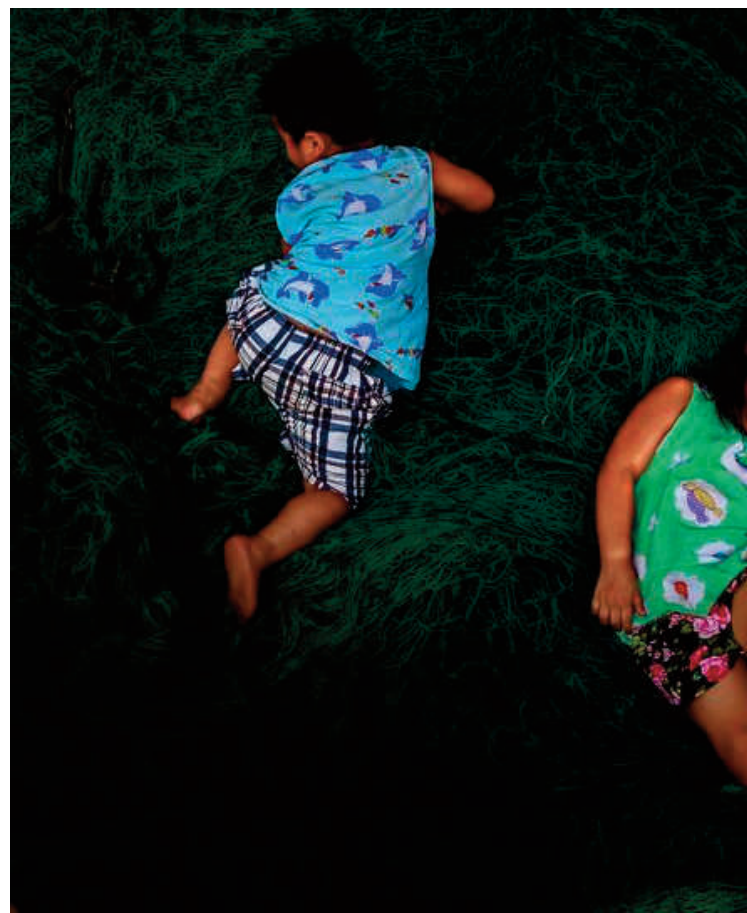
nhận thấy phải đáp ứng tốt 3 điều kiện sau:

Thứ nhất, trường học hạnh phúc đồng nghĩa những thành viên là chủ thể nhà trường cũng hạnh phúc: cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên, học sinh và phụ huynh. Muốn vậy, các chủ thể cũng phải có sự thay đổi tích cực từ tư duy đến hành động, nhằm tạo nên sự thân thiện, gần gũi, yêu thương nhưng vẫn trong khuôn khổ kỷ cương trường lớp. Trường học hạnh phúc chỉ có thể có đạt được khi các thành viên thực sự thay đổi để chính họ hạnh phúc.

Thứ hai, muốn có trường học hạnh phúc thì điều kiện đảm bảo là cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học phải được đầy đủ, khang trang, hiện đại, thân thiện và tiện ích, tạo thuận lợi cho việc dạy học trở nên cảm thấy hạnh phúc. Cảnh quan nhà trường được bố trí khoa học, đảm bảo xanh, sạch, đẹp, an toàn, thân thiện, có chiều sâu. Từ cổng, hàng rào, bảng tên trường, các khẩu hiệu, bố trí lớp học, nhà làm việc, đều toát lên nét đẹp văn hóa của trường học, để khi bước vào mọi người được cảm giác an toàn, thân thiện, vui tươi, hạnh phúc.

Thứ ba, trường học hạnh phúc là không gian diễn ra các hoạt động văn hóa giáo dục và đồng thời là nơi các giá trị hạnh phúc được thực thi, cải biến và tạo lập thông qua các quan hệ giáo dục đa dạng. Nơi mà ứng xử của các thành viên trở nên văn hóa, lịch sự và tinh tế; ở đó mọi người làm việc, học tập và vui chơi an toàn, yên tâm, không có tai nạn, không có bạo lực. Mọi người biết tôn trọng sự khác biệt của nhau, tổ chức nhiều hoạt động giáo dục khác nhau, phù hợp với năng lực, sở trường của từng học sinh, giúp học sinh khẳng định được bản thân.

Trường học hạnh phúc là mô hình có thể thực hiện ở tất cả các cơ sở giáo dục hiện nay, không đòi hỏi sự giàu sang vật chất, mà chỉ đòi hỏi một trí tuệ sáng suốt để hành động và một trái tim nồng hậu là năng lượng thấp sáng cho niềm tin thành công. □

Ảnh: Duy Sơn

Trẻ con là tương lai, là nguồn cội, là động lực cho sự phát triển của đất nước trong tương lai. Nuôi dạy trẻ con là một trong những vấn đề quan trọng trong chiến lược phát triển đất nước lâu dài. Đất nước muốn giàu mạnh thì cần có những thế hệ sau nối tiếp thật khỏe mạnh và tài giỏi. Đó cũng là lý do mà các đất nước quan tâm nhiều đến việc nuôi dạy trẻ từ lúc mới sinh ra cho đến lúc trưởng thành, xem đó là sức mạnh trong tương lai của đất nước. Ở nước ta, trong nhiều năm qua, việc nuôi dạy trẻ con trong các gia đình đang có nhiều thay đổi theo sự biến đổi của đời sống kinh tế, xã hội và văn hóa. Những thay đổi này, có thể sẽ ảnh hưởng nhiều đến sự phát triển của đất nước trong tương lai. Dựa trên tư liệu từ một cuộc khảo sát về việc nuôi dạy trẻ trong các gia đình ở nông thôn hiện nay, bài viết này muốn góp phần trao đổi thêm về vấn đề quan trọng này.

Cuộc khảo sát của chúng tôi tập trung vào